

СЛОВО МОЛОДИМ ВЧЕНИМ

УДК 343.8:61

DOI <https://doi.org/10.36550/2522-9230.2019.7.33>

Мілова Тетяна Миколаївна,
кандидат юридичних наук, доцент
кафедри державно-правових дисциплін
та адміністративного права
Центральноукраїнського державного педагогічного університету
імені Володимира Винниченка
e-mail: tmilovanik@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-1480-6772>

Бочаров-Туз Володимир Володимирович,
студент другого року навчання освітнього рівня «магістр»
Центральноукраїнського державного педагогічного університету
імені Володимира Винниченка
e-mail: bocharovtuz@gmail.com

ПРАВА УВ'ЯЗНЕНИХ ОСІБ НА ОХОРОНУ ЗДОРОВ'Я ТА МЕДИЧНУ ДОПОМОГУ В УКРАЇНІ: ОКРЕМІ АСПЕКТИ ВІДПОВІДНОСТІ МІЖНАРОДНИМ СТАНДАРТАМ

Стаття присвячена аналізу стану забезпечення прав ув'язнених осіб на охорону здоров'я та медичну допомогу в Україні в контексті відповідності міжнародним стандартам.

Досліджується зміст окремих аспектів сучасної моделі організації системи медичної допомоги, що діє в Державній кримінально-виконавчій службі України в контексті реформування та визначається її відповідність вимогам міжнародних стандартів та правил.

Окрема увага звернена на міжнародні акти, що закріплюють права ув'язнених осіб в означеній сфері, зокрема: Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права; Мінімальні стандартні правила поводження з ув'язненими (схвалені резолюцією Економічної і соціальної ради ООН); Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. Розглянуто ряд рішень Європейського суду з прав людини.

Суттєва увага в статті відведена аналізу статистичної інформації, яка відображає динаміку показників захворюваності і смертності серед ув'язнених осіб за останні роки.

Проведений аналіз міжнародних актів та нормативно-правового забезпечення дотримання прав ув'язнених осіб на охорону здоров'я та медичну допомогу в Україні свідчить про те, що, в цілому, вітчизняне законодавство відповідає міжнародним стандартам поводження з ув'язненими. У статті робиться висновок, про те, що саме практичний рівень реалізації означених правових норм не відповідає задекларованим законодавчим положенням. Свідченням не ефективного забезпечення прав ув'язнених осіб на охорону здоров'я та медичну допомогу є: стабільно високі відсотки захворюваності та смертності в місцях позбавлення волі та слідчих ізоляторах; не поодинокі рішення Європейського Суду з прав людини щодо масових порушень прав ув'язнених осіб на охорону здоров'я та медичну допомогу в Україні та інші.

Зауважується, що шляхами до покращення ситуації щодо адекватного забезпечення прав ув'язнених осіб на охорону здоров'я та медичну допомогу мають стати: виведення системи пенітенціарної медицини з підпорядкування Державній кримінально-виконавчій службі України; інтеграція індивідуального підходу в систему медичної допомоги в установах виконання покарань; цілісне реформування кримінально-виконавчої системи.

Ключові слова: права ув'язнених, право на охорону здоров'я, медична допомога, Державна кримінально-виконавча служба України, міжнародні стандарти поводження із ув'язненими особами.

Milova T., Bocharov-Tuz V. HEALTH AND MEDICAL ASSISTANCE RELATED RELATED PERSONS: CERTAIN ASPECTS OF COMPLIANCE WITH INTERNATIONAL STANDARDS

The article is devoted to the analysis of the status of ensuring the rights of prisoners to health care and medical care in Ukraine in the context of compliance with international standards.

The content of some aspects of the modern model of organization of the medical aid system operating in the State Criminal Enforcement Service of Ukraine in the context of reform is investigated and its compliance with the requirements of international standards and rules is determined.

Particular attention is paid to international instruments that enshrine the rights of prisoners in a particular area, in

particular: the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights; Minimum standard rules on the treatment of prisoners (approved by the UN Economic and Social Council resolution); Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms. A number of judgments of the European Court of Human Rights have been considered.

The article focuses on analyzing statistical information that reflects the dynamics of morbidity and mortality among inmates in recent years.

The analysis of international acts and regulatory support for the rights of prisoners to health care and medical care in Ukraine shows that, as a whole, the domestic legislation meets international standards for the treatment of prisoners. The article concludes that it is the practical level of implementation of the specified legal norms that does not meet the declared legislative provisions. Evidence of ineffective enforcement of prisoners' rights to health and medical care is: consistently high rates of morbidity and mortality in prisons and detention centers; not unique judgments of the European Court of Human Rights on mass violations of prisoners' rights to health and medical care in Ukraine and others.

It is noted that the ways to improve the situation regarding adequate protection of the rights of prisoners to health care and medical care should be: withdrawal of the penitentiary medicine system under the jurisdiction of the State Penal Enforcement Service of Ukraine; integration of individual approach into the system of medical help in the institutions of execution of punishment; comprehensive reform of the penal system.

Key words: the rights of prisoners, the right to health care, medical care, the State Criminal Enforcement Service of Ukraine, international standards for the treatment of prisoners.

Постановка проблеми. У процесі реформування кримінально-виконавчого законодавства, Україна визнала важливість дотримання прав та свобод людини, в тому числі прав ув'язнених осіб на охорону здоров'я та медичну допомогу. Проведення реформи поставило вимогу не тільки щодо практичного втілення міжнародних стандартів поводження із ув'язненими, а також правового осмислення досягнень вітчизняної науки. Однак, формування якісно нового нормативно-правового забезпечення захисту прав та свобод ув'язнених осіб, часто-густо проводилась без попередньої наукової розробки щодо особливостей практичного втілення міжнародних стандартів. Такий поверхневий підхід призвів до неповного та уривчастого сприйняття деяких визначальних документів, що закріплюють стандарти забезпечення ув'язнених медичною допомогою та гарантують право на охорону здоров'я. Деякі нормативи Організації Об'єднаних Націй (далі – ООН) та Ради Європи, які визначають особливості правового захисту прав позбавлених волі осіб, взагалі необґрунтовано залишилися поза увагою законодавця. Крім того, практична складність реалізації означених можливостей ув'язненими особами, високий відсоток латентності порушень їхніх прав в умовах ізоляції окреслюють спектр складних теоретичних та практичних проблем механізму забезпечення прав таких осіб. Отже, проблематика відповідності вітчизняного кримінально-виконавчого законодавства у сфері забезпечення та захисту прав ув'язнених осіб на охорону здоров'я та медичну допомогу міжнародно-правовим стандартам потребує окремого наукового дослідження.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Останнім часом проблеми правового регулювання механізмів забезпечення ув'язнених осіб правом на охорону здоров'я та належною медичною допомогою актуалізуються серед науковців. Поступово збільшується кількість наукового матеріалу присвяченого осмисленню доктринальних положень діючої системи охорони здоров'я в установах виконання покарань, а також аналізу втілення реформи пенітенціарної медицини.

Дослідження стану імплементації міжнародно-правових стандартів щодо медико-санітарного забезпечення засуджених до позбавлення волі у кримінально-виконавчому законодавстві України здійснювали І. В. Іваньков [5] та І. В. Боднар [1]. У своїх наукових публікаціях, у тому числі спільних, дослідники наводять результати аналізу втілюваної в рамках реформи ідеї введення системи пенітенціарної медицини в підпорядкування Міністерству охорони здоров'я України.

Одним з останніх наукових надбань є аналіз, проведений А. П. Гелем, щодо сучасного стану та перспектив вітчизняної моделі організації пенітенціарної охорони здоров'я в Державній кримінально-виконавчій службі України (далі – ДКВС України). У своїй статті, науковець чи не в перше, надає наукову оцінку створенню нової інституції – Центру охорони здоров'я ДКВС України, що відповідає за забезпечення осіб, позбавлених волі медичною допомогою [2].

У одному із своїх досліджень Ю. О. Дем'яненко та Л. І. Олефір порушують проблемне питання щодо невідповідності національного законодавства європейським стандартам охорони здоров'я в установах виконання покарань. Разом з тим, автори дослідження не звернули увагу на деякі важливі проблеми, що роблять чинні нормативні приписи українського законодавства в цій сфері суто декларативними та неефективними [3].

Загалом питання щодо змісту права ув'язнених на охорону здоров'я та медичну допомогу, дослідження проблем його реалізації, а також деякі інші питання, дотичні до вищезгаданих, були предметом розгляду, зокрема, у дослідженнях К. А. Автухова, І. В. Боднара, А. П. Гея, І. В. Іванькова, Н. О. Корнієнко, Ю. О. Дем'яненко, Л. І. Олефір, О. О. Стулова, О. Г. Колба, Р. Б. Хобора, Н. В. Рябих, І. С. Яковець та деяких інших науковців. Разом з тим, аналіз наукового матеріалу дозволив визначити недостатність дослідження сучасного стану системи охорони здоров'я в установах ДКВС України, з урахуванням новацій, запроваджених в рамках медичної реформи в системі виконання покарань. Таким чином, проблематика забезпечення права засуджених осіб на охорону здоров'я та медичну допомогу в умовах активної стадії реформування є, безумовно, актуальною та потребує подальших наукових досліджень.

Мета статті – дослідити зміст окремих аспектів сучасної моделі організації системи медичної

допомоги, що діє в ДКВС України в рамках реформування та визначити наскільки вона відповідає вимогам міжнародних стандартів та правил, що регламентують забезпечення прав ув'язнених осіб на охорону здоров'я та медичну допомогу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Право на охорону здоров'я є складовою системи соціально-економічних прав та свобод людини, що встановлене ст. 12 Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права [9]. Серед міжнародних документів, що закріплюють стандарти охорони здоров'я засуджених та ув'язнених медичною допомогою в першу чергу варто виділити Мінімальні стандартні правила поведінки з в'язнями, що були схвалені резолюцією Економічної і соціальної ради ООН (далі – Правила) [16]. Цей документ містить стандарти, які визначають як правила, що сформульовані у вигляді положень, які не мають обов'язкової юридичної сили. Статус правил визначається у вступі, однак, незважаючи на рекомендаційний характер, розроблені на рівні ООН стандарти визнаються міжнародними організаціями, урядами й неурядовими організаціями а також адміністраціями місць позбавлення волі. [16]. Правила відображають загальний принцип поведінки із засудженими і ООН розглядає їх, як мінімальні, прийнятні умови, які покликані забезпечувати захист осіб, позбавлених волі від поганого поведінки.

Доволі значну частину першого розділу Правил, присвячено питанням медичного обслуговування. Зокрема, стандартні правила проголошують, що кожен в'язень підлягає медичному огляду, коли його приймають, а також пізніше, в міру потреби, з тим щоб установити, чи не хворий він фізично або розумово. Тюремні адміністрації зобов'язані вжити необхідних заходів і ізолювати в'язнів, коли можна запідозрити, що вони хворі на яку-небудь інфекційну або заразну хворобу [16].

Правила передбачають, що про фізичне і психічне здоров'я в'язнів зобов'язаний піклуватися лікар, який повинен щодня приймати або відвідувати всіх хворих, всіх, хто скаржиться на хворобу, а також тих, на кого була звернута його особлива увага [16].

Аналізуючи зміст Правил, варто погодитися з тим, що згаданий міжнародний правовий документ найбільш детально та виважено, порівняно з аналогічними документами, закріплює право засуджених на медико-санітарне забезпечення і визначає основні принципи організації даного напрямку діяльності [1].

Розділяючи думку вищезгаданого науковця, проаналізуємо втілення стандартів, проголошених Правилами у національному законодавстві, що регламентує забезпечення осіб, які перебувають в установах ДКВС України медичною допомогою.

Нормативно-правове регулювання медико-санітарного забезпечення засуджених у місцях позбавлення волі в Україні здійснюється на підставі норм чинного законодавства: законів України («Основи законодавства України про охорону здоров'я», «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення»), а також відповідних нормативних актів Кабінету Міністрів України, Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства юстиції України, міжвідомчих нормативних актів та ін.

З метою забезпечення права засуджених на охорону здоров'я в установах виконання покарань, згідно до ч. 1 ст. 116 Кримінально-виконавчого кодексу України (далі – КВК України), організуються необхідні лікувально-профілактичні заклади, а для лікування засуджених, які хворіють на активну форму туберкульозу – заклади на правах лікувальних [8].

Лікувально-профілактична і санітарно-протиепідемічна робота в місцях позбавлення волі організовується і проводиться відповідно до законодавства про охорону здоров'я. Адміністрація колоній зобов'язана виконувати необхідні медичні вимоги, що забезпечують охорону здоров'я засуджених (ч. 2 ст. 116 КВК).

Засуджений має право звертатися за консультацією і лікуванням до закладів охорони здоров'я, що мають ліцензію Міністерства охорони здоров'я України, які надають платні медичні послуги та не віднесені до відання центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань. Оплата таких послуг і придбання необхідних ліків здійснюється засудженим або його рідними та близькими за рахунок власних коштів (ч. 5 ст. 116 КВК).

Незважаючи на доволі розширене нормативне закріплення прав засуджених та ув'язнених на охорону здоров'я за час незалежності Україна так і не спромоглась сформувати систему ефективної пенітенціарної медицини. На підтвердження цього слугують чисельні рішення Європейського Суду з прав людини (далі – ЄСПЛ), де підтверджується системне порушення прав засуджених та ув'язнених на отримання своєчасної та ефективної медичної допомоги в Україні. Прикладами, можуть бути такі рішення ЄСПЛ: по справі «Яровенко проти України» від 6 жовтня 2016 року, в якому зафіксоване порушення Статті 3 Конвенції [6], пов'язане з неналежним лікуванням заявника від туберкульозу, а також неналежних умов тримання, що не відповідають міжнародним стандартам, у виправних закладах України [14]; по справі «Коновальчук проти України» від 13 жовтня 2016 року, в якому виявлені порушення пов'язані з неадекватним лікуванням заявника, неналежними умовами його перевезення та недотриманням Урядом України своїх обов'язків, що потягнуло порушення ст. 34 Конвенції [11].

Згідно до статистичного огляду, протягом 2018 року в установах виконання покарань вмерло 484 особи, з них у слідчих ізоляторах – 138 осіб. Число випадків суїциду під час перебування осіб в усіх установах позбавлення волі у 2018 році становило 47, з них випадків у слідчих ізоляторах – 14. Число в'язнів, хворих на туберкульоз, на кінець 2018 року складало 1141 особу, в тому числі 223 особи – у СІЗО.

Число ВІЛ-інфікованих у 2018 році зросло з 3830 осіб до 3859 осіб [7]. Динаміка цих показників за останні роки наведена нижче у таблиці.

Таблиця

Захворюваність і смертність в установах Департаменту у 2003 та у 2011-2018 роках [7].

Показники	2003	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Кількість осіб в місцях позбавлення волі на 01 січня наступного року	191 677	154 029	147 112	126 937	73 431	69 997	60 399	57 100	55 078
Померло	824	1169	1 021	911	792	510	523	568	484
На 1 тис. ув'язнених	4,30	7,59	6,94	7,18	10,79	7,29	8,66	9,95	8,79
Випадків суїциду	41	59	65	84	63	49	60	46	47
На 1 тис. ув'язнених	0,21	0,383	0,442	0,662	0,86	0,70	0,99	0,81	0,85
Хворих на туберкульоз в активній формі на 01 січня наступного року	9 080	4 822	н. д.	4135	2160	2210	1 850	1356	1141
На 1 тис. ув'язнених	47,37	31,31		32,58	29,42	31,57	30,63	23,75	20,72
ВІЛ-інфікованих на 01 січня наступного року	1 917	6 910	6957	7348	4135	4145	3 730	3 830	3859
На 1 тис. ув'язнених	10,0	44,9	47,3	57,9	56,31	59,22	61,76	67,08	70,06

Таким чином, ситуація за останні роки суттєво не змінилася. Цілий ряд рішень ЄСПУ у 2019 році підтверджують факти порушення прав засуджених осіб на охорону здоров'я та медичну допомогу. Так, у рішенні по справі «Гарумов проти України» ЄСПЛ розглянув скаргу щодо ненадання лікування під час перебування особи в слідчому ізоляторі м. Києва [12]. У рішенні по справі «Король та інші проти України» ЄСПЛ об'єднав звернення вісьмох заявників, які скаржились здебільшого, на ненадання їм належної медичної допомоги під час тримання під вартою [13]. Аналіз змісту рішень свідчить про наявність системних проблем, адже у рішеннях можна відстежити однотипні порушення вимог Конвенції, що вказують на необхідність комплексного розв'язання наявних проблем, що лежать в площині функціонування державних інституцій та законодавчого врегулювання їх діяльності.

Дискусії, що виникають в наукових колах та серед правозахисників зводяться до констатації того, що в цілому Україна має нормативно-правове регулювання, яке відповідає міжнародним стандартам поводження з ув'язненими. Проте, серед недоліків наголошують, зокрема, на необхідності інтеграції індивідуального підходу в систему медичної допомоги в установах виконання покарань. Європейський досвід, як стверджують окремі науковці, передбачає та припускає індивідуальний підхід до конкретних випадків та ситуацій при виконанні покарань. Національне законодавство обмежується встановленням

загальних правил, які не є гнучкими та не припускають можливості індивідуалізації та реагування на фактичні обставини [4, с. 206-208].

Окрім того, на думку правозахисників та деяких науковців, однією з причин порушення прав засуджених на охорону здоров'я та медичну допомогу є те, що в Україні діє система медичної допомоги, що інтегрована в систему виконання покарань. Тобто за охорону здоров'я в місцях позбавлення волі відповідає так зване – тюремне відомство. Зокрема І. С. Яковець зазначає, що підпорядкованість медичного персоналу адміністрації виправних закладів формує у працівників медичних закладів конфлікт інтересів і упереджене ставлення до засуджених, що призводить до викривлення даних про травмування засуджених та випадки катувань. Підпорядкованість лікарів начальникам установ виконання покарань надавала останнім важелі впливу на медичних працівників [15, с. 28]. Вирішення цієї проблеми науковець вбачає у виведенні системи пенітенціарної медицини з підпорядкування Державній кримінально-виконавчій служби України.

Загалом, реформа пенітенціарної системи є одним з пріоритетів діяльності Міністерства юстиції України. Реформування передбачено Середньостроковим планом пріоритетних дій Уряду до 2020 року, затвердженим розпорядженням Кабінету Міністрів України від 3 квітня 2017 р. № 275-р.; Стратегією реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки, схваленою Указом Президента України від 20 травня 2015 року № 276/2015; Концепцією реформування (розвитку) пенітенціарної системи України, схваленою розпорядженням Кабінету Міністрів України від 13 вересня 2017 р. № 654-р. та іншими стратегічними та програмними документами.

Саме в рамках впровадження вищезгаданих документів 02.11.2017 року Міністерство юстиції України утворило абсолютно нову структуру – Державну установу «Центр охорони здоров'я Державної кримінально-виконавчої служби України» [10]. Положення означеної інституції містить чітко регламентовану мету своєї діяльності, а саме: забезпечення надання якісних медичних послуг засудженим та особами, узятим під варту, державного санітарно-епідеміологічного нагляду в установах виконання покарань і слідчих ізоляторах ДКВС України [10]. Створення такої структури цілком відповідає міжнародним стандартам поводження з ув'язненими. В цьому сходяться всі науковці, чії наукові роботи були розглянуті під час дослідження. Проте аналіз ефективності та результативності діяльності даного відомства потребує окремого наукового дослідження та може бути розглянуте лише у контексті цілісного реформування діяльності державних інституцій в кримінально-виконавчій системі.

Висновки. Таким чином, проведений аналіз міжнародних актів та нормативно-правового забезпечення дотримання прав ув'язнених осіб на охорону здоров'я та медичну допомогу в Україні свідчить про те, що в цілому вітчизняне законодавство відповідає міжнародним стандартам поводження з ув'язненими. Проте практичний рівень втілення означених правових норм не відповідає задекларованим законодавчим положенням, про що свідчать: стабільно високі відсотки захворюваності та смертності в місцях позбавлення волі та слідчих ізоляторах; не поодинокі рішення ЄСПЛ щодо масових порушень прав ув'язнених осіб на охорону здоров'я та медичну допомогу в Україні тощо. Шляхами до покращення ситуації у сфері забезпечення прав ув'язнених осіб на охорону здоров'я та медичну допомогу, на нашу думку, мають стати: виведення системи пенітенціарної медицини з підпорядкування ДКВС України; інтеграція індивідуального підходу в систему медичної допомоги в установах виконання покарань; цілісне реформування кримінально-виконавчої системи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Боднар І.В., Іваньков І. В. Імплементация міжнародно-правових стандартів щодо медико-санітарного забезпечення засуджених до позбавлення волі у кримінально-виконавчому законодавстві України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2016. № 1. С. 72–74. URL: http://www.lsej.org.ua/1_2016/21.pdf (дата звернення: 15.10.2019).
2. Гель А.П. Вітчизняна модель організації пенітенціарної охорони здоров'я в Державній кримінально-виконавчій службі України: сучасний стан та перспективи. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. №2. С. 194–202.
3. Дем'яненко Ю. О., Олефір Л. І., Михайлова Т. С. Перспективи вдосконалення надання медичних послуг в установах виконання покарань. *Кримінально-виконавча система України. Вчора. Сьогодні. Завтра*. 2018. № 1(3). С. 117–125.
4. Дотримання прав людини у пенітенціарній системі України / Автухов К. А. та ін.; за заг. ред. М. В. Романова. Харків: ТОВ Видавництво права людини, 2015. 480 с.
5. Іваньков О. І. Міжнародно-правові стандарти у сфері забезпечення захисту прав засуджених до позбавлення волі: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: 12.00.08. Харків, 2016. 17 с.
6. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 року. Верховна Рада України: веб-сайт. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004 (дата звернення: 15.10.2019).
7. Кримінально-виконавча система України в 2018 році. Статистичний огляд (доповнений). Тюремний портал: веб-сайт. URL: <http://ukrprison.org.ua/articles/1551280200> (дата звернення: 15.10.2019).
8. Кримінально-виконавчий кодекс України: Закон України від 11 липня 2003 р. № 1129-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1129-15> (дата звернення: 10.10.2019).
9. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права від 16 грудня 1966 року. Верховна Рада України: веб-сайт. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042 (дата звернення: 13.10.2019).

10. Про утворення Державної установи «Центр охорони здоров'я Державної кримінально-виконавчої служби України: наказ Міністерства юстиції України від 02.11.2017 № 3394/5. URL: <https://minjust.gov.ua/files/general/2018/03/03/20180303092109-49.pdf> (дата звернення: 15.10.2019).

11. Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Коновальчук проти України» від 13.10.2016 року. Права Людини в Україні. Інформаційний портал Харківської правозахисної групи: веб-сайт. URL: <http://khp.org/index.php?id=1478607807> (дата звернення: 15.10.2019).

12. Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Гарумов проти України» від 06.06.2019 року. Права Людини в Україні. Інформаційний портал Харківської правозахисної групи. URL: <http://khp.org/index.php?id=1560248980> (дата звернення: 15.10.2019).

13. Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Король та інші проти України» від 07.03.2019 року. Верховна Рада України: веб-сайт. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_d57 (дата звернення: 14.10.2019).

14. Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Яровенко проти України» від 06.10.2016 року. ЛІГА: ЗАКОН: веб-сайт URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/SOO00879.html (дата звернення: 13.10.2019).

15. Яковець І. С. Забезпечення конституційного права засуджених на охорону здоров'я: основні проблеми та можливі шляхи їх вирішення. Сучасні проблеми та тенденції розвитку кримінально-виконавчого права в Україні: збірник матеріалів Всеукраїнського науково-практичного семінару. Харків: ХНУВС, 2015. С. 26-29.

16. United Nations Standard Minimum Rules for the Treatment of prisoners: Resolution by the Economic and Social Council General Assembly 663 C (XXIV) of 31 July 1957. URL: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/prison.shtml (дата звернення: 17.10.2019).

REFERENCES:

1. Bodnar, I. & Ivankov, I. (2016). Implementatsiya mizhnarodno-pravovykh standartiv shchodo medyko-sanitarnoho zabezpechennya zasudzhenykh do pozbavlennya voli u kryminal'no-vykonavche zakonodavstvo Ukrainy. *Yurydychnyy naukovyy elektronnyy zhurnal – Legal scientific electronic journal*, 1, 72-74. Retrieved from http://www.lsej.org.ua/1_2016/21.pdf [in Ukrainian].

2. Gel, A. (2019). Vitchyznyana model' orhanizatsiyi penitentsiarnoyi okhorony zdorov'ya v Derzhavniy kryminal'no-vykonavchyy sluzhbi Ukrainy: suchasnyy stan ta perspektyvy. *Pidpryyemnystvo, hospodrstvo i pravo – Entrepreneurship, economy and law*, 2, 194-202 [in Ukrainian].

3. Demyanenko, Yu., Olefir, L., & Mikhalova, T. (2018). Perspektyvy vdoskonalennya nadannya medychnykh posluh v ustanovakh vykonannya pokaran'. *Kryminal'no-vykonavcha systema Ukrainy. Vchora. S'ohodni. Zavtra – The criminal-enforcement system of Ukraine. Yesterday. Today. Tomorrow*, 1(3), 117-125 [in Ukrainian].

4. Romanov, V. (Ed.) (2015). Dotrymannya prav lyudyny u penitentsiarniy systemi Ukrainy. Kharkiv: LLC Human Rights Publishing House [in Ukrainian].

5. Ivankov, O. (2016). Mizhnarodno-pravovi standarty u sferi zabezpechennya zakhystu prav zasudzhenykh do pozbavlennya voli [International legal standards in the sphere of protection of the rights of prisoners to imprisonment] (*Extended abstract of Candidate's thesis*). Kharkiv [in Ukrainian].

6. Konventsia pro zakhyst prav lyudyny i osnovopolozhnykh svobod vid 04.11.1950 roku. Verkhovna Rada Ukrainy: veb-sayt [*Convention on the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms of 04.11.1950. The Verkhovna Rada of Ukraine: website*]. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004 [in Ukrainian].

7. Kryminal'no-vykonavcha systema Ukrainy v 2018 rotsi. Statystychnyy ohlyad (dopovnenyy). Tyuremnyy portal: veb-sayt. [*The criminal justice system of Ukraine in 2018. Statistical review (supplemented). Prison Portal: Website*]. Retrieved from <http://ukrprison.org.ua/articles/1551280200> [in Ukrainian].

8. Kryminal'no-vykonavchyy kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 11 lypnya 2003 r. № 1129-IV [«Code of Criminal Enforcement of Ukraine» Law of Ukraine of 11 July 2003 No. 1129-IV]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1129-15> [in Ukrainian].

9. Mizhnarodnyy pakt pro ekonomichni, sotsial'ni i kul'turni prava vid 16 hrudnya 1966 roku. Verkhovna Rada Ukrainy: veb-sayt [*International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights of 16 December 1966. The Verkhovna Rada of Ukraine: website*]. Retrieved from URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042 [in Ukrainian].

10. Pro utvorennya Derzhavnoyi ustanovy «Tsentri okhorony zdorov'ya Derzhavnoyi kryminal'no-vykonavchoyi sluzhby Ukrainy: nakaz Ministerstva yustytysiyi Ukrainy vid 02.11.2017 № 3394/5. [*On the Establishment of the State Institution "Health Care Center of the State Criminal Enforcement Service of Ukraine: Order of the Ministry of Justice of Ukraine dated 02.11.2017 No. 3394/5*]. Retrieved from <https://minjust.gov.ua/files/general/2018/03/03/20180303092109-49.pdf> [in Ukrainian].

11. Rishennya Yevropeys'koho Sudu z prav lyudyny u spravi «Konoval'chuk proty Ukrainy» vid 13.10.2016 roku. Prava Lyudyny v Ukraini. Informatsiynyy portal Kharkivs'koyi pravozakhysnoyi hrupy: veb-sayt. [*Judgment of the European Court of Human Rights in Konovalchuk v. Ukraine, 13 October 2016. Human Rights in Ukraine. Kharkiv Human Rights Group Information Portal: Website*]. Retrieved from

<http://khp.org/index.php?id=1478607807> [in Ukrainian].

12. Rishennya Yevropeys'koho Sudu z prav lyudyny u spravi «Harumov proty Ukrayiny» vid 06.06.2019 roku. Prava Lyudyny v Ukrayini. Informatsiynny portal Kharkivs'koyi pravozakhysnoyi hrupy. [*Judgment of the European Court of Human Rights in the case of Harumov v. Ukraine of 06.06.2019. Human Rights in Ukraine. Information portal of Kharkiv Human Rights Group*]. Retrieved from <http://khp.org/index.php?id=1560248980> [in Ukrainian].

13. Rishennya Yevropeys'koho Sudu z prav lyudyny u spravi «Korol' ta inshi proty Ukrayiny» vid 07.03.2019 roku. Verkhovna Rada Ukrayiny: veb-sayt. [*Judgment of the European Court of Human Rights in the case of King and Others v. Ukraine, dated 07.03.2019. The Verkhovna Rada of Ukraine: website*]. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_ [in Ukrainian].

14. Rishennya Yevropeys'koho Sudu z prav lyudyny u spravi «Yarovenko proty Ukrayiny» vid 06.10.2016 roku. LIHA: ZAKON: veb-sayt [*Judgment of the European Court of Human Rights in the case of Yarovenko v. Ukraine of 06.10.2016. LEAGUE: LAW: Website*]. Retrieved from http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/SOO00879.html [in Ukrainian].

15. Yakovets, I. (2015). Zabezpechennya konstytutsiynoho prava zasudzhenykh na okhoronu zdorov'ya: osnovni problemy ta mozhlivi shlyakhy yikh vyrishennya. *Suchasni problemy ta tendentsiyi rozvytku kryminal'no-vykonavchoho prava v Ukrayini: zbirnyk materialiv Vseukrayins'koho naukovo-pravkychnoho seminaru – Contemporary Problems and Trends in the Development of Criminal Enforcement Law in Ukraine: Collection of Materials of the All-Ukrainian Scientific-Practical Seminar*, 26-29 [in Ukrainian].

16. United Nations Standard Minimum Rules for the Treatment of prisoners: Resolution by the Economic and Social Council General Assembly 663 C (XXIV) of 31 July 1957. URL: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/prison.shtml [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції: 04.11.2019

УДК 347.9

DOI <https://doi.org/10.36550/2522-9230.2019.7.34>

Сікорський Олександр Петрович,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри адміністративного та конституційного права

факультету морського права,

НУК ім. адмірала Макарова

e-mail: alex.nic.gm@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-7411-0937>

Терещенко Марина Олександрівна,

студентка магістратури

НУК ім. адмірала Макарова

e-mail: mbasenok@ukr.net

ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ РОЗВИТКУ ТА СТАНОВЛЕННЯ ІНСТИТУТУ ВИКОНАВЧОГО ПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ

Стаття присвячена історико-правовому аналізу становлення та розвитку інституту виконавчого провадження в Україні. У статті розглянуто історичні етапи становлення та розвитку системи примусового виконання судових рішень та рішень інших органів (посадових осіб) починаючи з XI-XII ст. і по наш час, коли в Україні було введено інститут приватного виконавця.

Досліджено нормативно-правову базу, на якій ґрунтувалося примусове виконання рішень в Україні за часів незалежності та роль судів у здійсненні виконавчого провадження, зокрема процесуальні питання, пов'язані з виконанням судових рішень та рішень інших органів та судовий контроль за виконанням судових рішень. Акцентовано увагу на періодизації формування вітчизняної нормативно-правової бази щодо становлення інституту виконавчого провадження. Детально вивчено позиції українських науковців щодо правового регулювання виконавчого провадження, застосовуючи аналогію цивільного процесуального права. Встановлено законодавчі положення інституційних законів та галузевих кодифікованих законодавчих актів.

Крім того, у статті проаналізовано нормативно-правові акти, якими введено мораторії на звернення стягнення на деяке майно певних категорій боржників, розглянуто зміни в чинному законодавстві, які відбудуться з вступом в силу 21.10.2019 року Кодексу України з процедур банкрутства, а також охарактеризовано основні принципи виконавчого